

Spolupráce učitele a rodiny/průvodce studiem

Mgr. et Mgr. Iveta Tichá

Katedra psychologie a patopsychologie PdF UP v Olomouci

Úvod

Společným cílem rodičů a učitele je spokojené dítě. Podle Rabušicové a kol.(2004) zaujímá učitel/ škola a rodina v oblasti vzdělávání komplementární role a navzájem se liší ve svých požadavcích, prioritách a očekáváních, v organizaci prostoru a času, ve vztahu k dětem, v míře formálnosti a v řadě dalších aspektů. Společným cílem obou institucí je zajistit optimální vývoj dětí a rozvoj jejich osobnosti.

Přátelský vztah mezi těmito institucemi tvoří základnu pro vybudování kvalitní výchovy. V rámci rodiny se utvářejí první návyky dítěte a formuje se osobnost. Škola následně přispívá odbornou péčí k tomu, aby se dítě mohlo následně rozvíjet. Aby mohl učitel kvalitně pracovat, potřebuje znát i atmosféru, ve kterých žáci žijí, ale i podmínky, ve kterých se učí a připravují.

Vzhledem k rozsahu tématu jsou nastíněna pouze vybraná témata. K hlubšímu vhledu do problematiky a získání ucelenějšího obrazu doporučuji prostudovat níže uvedenou literaturu či webové portály.

Důležitost vzájemné spolupráce rodiny a učitele/školy

V současné době jsou ze strany školy (učitele) rodiče vnímáni jako klienti, partneři a podílejí se na vzdělávání svých dětí (Rabušicová a kol., 2004). Tento vztah lze vnímat jako vztah dialogu mezi rodinou a školou, ve kterém je žák součástí těchto vzájemných vztahů. Pokud se alespoň některý z členů rodiny aktivně účastní školního života, ovlivňuje tím i přiměřené sebevědomí dítěte a postoje dítěte jsou i pozitivnější, když alespoň jeden rodič s učitelem spolupracuje.

Škola (učitel) do velké míry ovlivňuje život rodiny jednak tím, že jí zčásti organizuje čas a také působením na její hodnotový systém, protože v mnohých rodinách je právě úspěšnost dítěte jednou ze základních hodnot.

Typy vztahů mezi rodinou a školou

Ve vztahu rodina – škola hrají nezanedbatelnou roli očekávání obou subjektů. Učitel vystupuje jako autorita a reprezentant školy; očekávání rodičů jsou často nereálná a stává se,

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

že negativní informaci o svém dítěti často vztahují na celou rodinu a je vnímána jako kritika celé rodiny (Vágnerová, 2005).

V odborném písemnictví se setkáváme s různými typologiemi vztahů mezi rodinou a školou; Ravnová (in Rabušicová, 2004) uvádí následující :

- **kompensační model** – 60. – 70. léta, škola kompenzovala nedostatečnou podporu v rozvoji svých dětí, rodiče spolupracovali při výchově a vzdělání dětí
- **konsensuální model** – od 70. let, důraz byl kladen zejména na informovanost rodičů, převažovala jednostranná komunikace, snahy učitelů provázat učení doma a ve škole
- **participativní model** – 80. – 90. léta, aktivní role rodičů v procesu rozhodování
- **model sdílení zodpovědnosti** – současný model, větší podíl rodičů na rozhodování, společná zodpovědnost rodičů a učitelů.

Jak optimálně spolupracovat

Reislová (2008) doporučuje následující rady pro úspěšnou spolupráci učitele a rodiny: **důvěra, snaha o spolupráci a ohleduplnost mezi učiteli a žáky, flexibilita a pružnost, sdělení si vzájemných očekávání, vytvořit prostor pro častější zapojování rodičů do školního prostředí, poskytování zpětné vazby rodičům, plánování setkání s rodiči a konzultací tak, aby co nejvíce vyhovovala rodičům, respektování zvoleného způsobu spolupráce, zapojení i dalších partnerů do spolupráce se školou, vycházet z malých úspěchů, které mohou být základem pro úspěchy větší.**

Problematika současné rodiny

Když se řekne rodina, v mysli každého z nás vyvstanou různé obrazy, napadnou nás jiná slova a každý pociťujeme osobitě namíchanou směs emocí, ve kterých je obsaženo velké množství různých prožitků. Zkuste si položit otázku: **Jak se vám žije právě ve vaší rodině?**

Rodina představuje společenství, které s námi sdílí náš životní příběh, a má mnoho podob a variant. Význam slova rodina se mnohokrát proměnil, tak jak se měnila lidská společnost.

To, jak jsou členové rodiny přijímáni a čím jsou obklopani, čeho se jim dostává, to vše je základem pro formování našeho obrazu sebe sama, vztahu o sobě, k ostatním. A stává se normou, se kterou následně porovnáváme všechny naše pozdější zkušenosti. Nejranější zážitky v rodině nás tedy ovlivňují často mnohem více, než jsme ochotni připustit a bez

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

ohledu na to, zda jsme ochotni to připustit. Základní poslání rodiny spočívá v tom, aby svým členům poskytovala péči a ochranu.

V čem se rodina změnila:

- Rozvod se postupně stal snazším a také méně odsuzovaným, v současnosti velká rozvodovost (50%)
- Vymizelo pohrdání dětmi, které se narodily mimo manželství
- Výrazně klesla kojenecká a dětská úmrtnost, antikoncepce se stala dostupnější, obvyklé se staly rodiny s jedním nebo dvěma dětmi
- Muži a ženy jsou v manželství rovnoprávní
- Ženy hodně pracují a vzdělanost mužů a žen se vyrovnala, ženy pracují v náročných profesích dříve vyhrazeným pouze mužům
- Ženy více usilují o faktickou rovnoprávnost v rodině i na trhu práce
- Přibývá rodin, které neuzavírají sňatek, ale dlouhodobě spolu žijí a vychovávají děti
- Přesto fungují rodiny, které odpovídají všem kritériím tradiční rodiny, včetně výchovy většího počtu dětí.

Jak uvádí Gjuričová, Kubička (2009), současná nukleární rodina je křehká, neopírá se jednoznačně o předem danou normu a její přetrvání není jištěno sociální kontrolou (komunity, církve). Vznikají i jiné formy rodinného soužití, obvykle po rozvodu.

K nejdůležitějším faktorům rodinné harmonie lze přiřadit: ***tvořivost, jasně vymezené role a schopnost členů rodiny se v nich zastupovat, jasnost komunikace, způsob vyjadřování konfliktních situací a způsoby jejich řešení*** (Gillernová a kol., 2011).

Současná rodina se vyvíjí, mění a reaguje na současné společenské a ekonomické podmínky; k současným znakům rodiny podle Šulové (in Gillernová a kol., 2011) patří: ***(1) nízká stabilita rodiny, (2) změna v očekávání trvalosti vztahu (existuje řada alternativ společného soužití), (3) rozvodovost, (4) odklad uzavírání prvního manželství do vyššího věku (muži 30,7 let, ženy 28,1 let), (5) odklad rodičovství na pozdější období (snižování porodnosti): příčinou je změna hodnotové orientace a ekonomická nejistota rodin, (6) předmanželská zkušenost v oblasti sexu, (7) zralost partnerů – souvislost fyzického a psychosociálního zrání, (8) intimní vztah a trvalé partnerství bez vazby, (9) specifičnost mužské a ženské role.***

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

Jak funguje zdravá a nemocná rodina

Rodina má nezastupitelný význam pro zdárný vývoj a výchovu dětí. V odborném domácím i zahraničním písemnictví rodina představuje takové místo pro děti, ve kterém se postupně učí všemu, co jednou budou potřebovat pro vymezení sebe sama a svůj vztah vůči okolnímu světu. Základním posláním zdravé rodiny je poskytování péče a ochrany všem jejím členům; toto poslání je plněno prostřednictvím základních funkcí, které rodina plní:

- (1) **biologicko-reprodukční** – současný trend ve světě vnímá dítě jako překážku v osobním růstu a seberealizaci rodičů, pro rodiny s nižším příjmem je dítě chápáno jako přepych-v posledních letech proto dochází k úbytku dětí, rodičovství se odsouvá do pozdějšího věku.
- (2) **sociálně-ekonomická** – poruchy v této oblasti mají za následek hmotný nedostatek rodin, a pokud je rodina závislá na systému sociálních dávek, přestává plnit v dané oblasti svou funkci.
- (3) **ochranná** – úkolem je zajišťování potřeb všech členů rodiny, s poruchou v této oblasti se lze setkat ve formě domácího násilí, zanedbávání, zneužívání či týrání dětí.
- (4) **socializačně-výchovná** – hlavním úkolem je příprava a socializace dětí do reálného života. Porucha v této oblasti má obvykle následující příčiny:
 - (a) rodiče se nemohou o dítě starat (invalidita, nemoc, smrt),
 - (b) rodiče se nedovedou o dítě starat (neuspokojení základních potřeb, neschopnost dětem zabezpečit přiměřený vývoj)
 - (c) rodiče, kteří se o děti starat nechtějí (neplnění rodičovské role)
- (5) **emocionální funkce** – podstatou je zabezpečení potřebného citového zázemí, předpokladem je emoční a sociální zralost rodičů, porucha této funkce zasahuje do všech oblastí rodinného života.

O „nemocné“ rodině mluvíme v případě, kdy rodina v důsledku toho, že některý člen rodiny selže, neplní své funkce. Z tohoto úhlu pohledu můžeme dělit rodiny na problémové, dysfunkční a funkční (Kraus, 2008).

Je snadné vycítit atmosféru narušené rodiny. V problémových rodinách těla i obličeje jejich jednotlivých členů odrážejí jejich nepříjemnou situaci, v ovzduší je často cítit napětí, atmosféra bývá krajně zdvořilá, mezi členy rodiny je málo projevů vzájemné radosti, přátelství. Navenek to vypadá, že rodina funguje z povinnosti a členové se snaží vzájemně tolerovat. Obvykle se setkáváme v narušených rodinách s *nízkým sebehodnocením, nepřímou a nejasnou komunikací a ne zcela upřímnou, s danými a přísnými pravidly,*

Studijní text k projektu „Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

nediskutovatelnými a danými, vazba rodiny na společnost bývá bojácná, obviňující a ponížena (Satirová, 2006).

K zamyšlení: ***Jaká je vaše rodina? Žije se vám právě teď ve vaší rodině dobře?***

V současné rodině se můžeme setkat i se *subdeprivací*, od deprivace se liší tím, že rodiny navenek fungují jako spořádané, bezproblémové. Děti v takové rodině strádají zejména po stránce citové (deprivace – neuspokojování některé ze základních psychických potřeb).

Rekonstruovaná rodina

Takovou rodinu tvoří jádro původní rodiny (nejčastěji matka a děti) a nový partner matky a bývá označována jako rodina nevlastní. Podle Matějčka, Dytrycha (2002) nového partnera přijímají lépe děti mladší než starší a lépe dívky než chlapci, mezi nejproblematictější patří období středního školního věku. U nevlastních rodičů se mohou objevit pocity nejistoty ohledně vlastních rolí v rodině, následkem toho zvýšený stres (Sobotková, 2007). V neúplných rodinách je na rozdíl od úplných rodin větší riziko nezaměstnanosti, chudoby, problém nedostávání výživného na děti.

Typologie rodičů z pohledu výchovy dítěte

Úspěšná spolupráce a komunikace či komunikace problematická se odvíjí podle osobnostního nastavení učitele a také rodičů. V odborném písemnictví se obvykle setkáváme s typologií rodičů, která je uspořádána podle způsobu chování rodičů ve vztahu ke škole/učiteli, péči o dítě a projeveného zájmu o dítě a školu. **Do typologie jsou zahrnuty i další kritéria: základní kvality rodiny (úplnost rodiny, vzdělání rodičů, socioekonomická úroveň rodičů) a dynamika dění mezi rodinou a školou:**

(1) Rodiče, kteří projevují zájem o dítě i o školu

- tito rodiče obvykle bývají zapojeni v organizacích, které se podílejí na chodu školy (Člen školské rady), materiální nebo finanční podpora formou sponzorského daru
- rodiče, kteří vykonávají svou profesi v rámci školy (školník, uklízečka, kuchařka)
- matky na rodičovské dovolené, které mají VŠ vzdělání, a mají zájem se podílet např. na obsahu výuky

(2) Rodiče, kteří projevují zájem o své dítě

- pro takové rodiče je prioritou výkonnost a výsledky dítěte ve škole, se školou udržují kontakty

Studijní text k projektu
„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

(3) Rodiče, kteří v některých funkcích selhávají

- problémoví rodiče (asociální rodiče, alkoholici, dlouhodobě nebo těžce nemocní, rodiče s psychickou poruchou), kteří nezvládají výchovu
- rodiče mají o dítě zájem, avšak ten se neslučuje se požadavky školy

(4) Rodiče „nezřetelní“, kteří nevyzují žádné problémy, ale kontakty se školou nevyhledávají.

Postavení rodičů vzhledem ke škole se může v průběhu času měnit, není statické. Jako problém se jeví neprůhlednost dění uvnitř rodiny pro učitele a mnohdy dění v rámci školy pro rodiče. Takovou situaci lze řešit přímými kontakty nebo průběžnou nepřímou komunikací se školou (Štech, Viktorová, 2010).

Rodinné rituály

V rámci rodiny je potřeba zmínit vcelku opomíjené téma **rodinných rituálů**, které jsou nedílnou součástí našich životů. Rituály vnášejí do každodenního života řád, jistotu, ale i smysl. Podle Sobotkové (2007) plní ochrannou, stabilizační a pomocnou funkci. Současný životní uspěchaný životní styl mnohé z těchto rituálů z rodinného života vytěsnil, tím dochází v rodinách ke snižování stability soužití. Některé rituály mohou být pozměněny současnými potřebami rodiny. Rodinné rituály mají důležitou roli pro sebepoznávání a zpřítomňují tak rodinné hodnoty a tradice (Gjuričová, Kubička, 2009).

V rámci rodinných rituálů se uskutečňují tři základní procesy: **komunikace, transformace a stabilizace**. Prostřednictvím rituálů přesně předepisuje průběh změny (např. svatba, promoční slib, ranní společné pití kávy,...). Podle Šulové (2005) v rodinách v předrozvodových fázích přestávají rodinné rituály plnit svou funkci a stávají se spíše problémem. Rituály mají vztah ke schopnosti rodiny zvládat zátěžové situace a stres. Z hlediska časového horizontu lze rozčlenit **rituály na denní** (společné stolování, poskytování bezpečí, rodinné výlety, pravidelné návštěvy prarodičů), **rituály v průběhu roku** (rituály navazující na střídání ročních období - vinobraní, vánoce, velikonoce, slavení svátků a narozenin), **přechodové rituály rodiny**, které mají za úkol usnadnit nějakou významnou změnu v rodině (svatba, narození dítěte, odchod do důchodu, přijetí smrti v rodině). Rituály mají v životě rodiny své místo a je důležité je posilovat a tím posilovat i rodinnou soudržnost a stabilitu v rodině.

S některými závažnými změnami v rodinném životě nejsou žádné rituály spojovány, např. rozvod, odchod dětí z domova, a proto mohou být tyto události obtížněji zvladatelné (Sobotková, 2007).

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

Jaké rituály udržujete ve své rodině? Které z nich byste si chtěli vzít jednou do své rodiny a proč? A které byste dodržovat ve své budoucí rodině nechtěly?

V čem se tedy liší zdravé a „nemocné“ rodiny?

Hlavní rozdíl spočívá zejména v komunikaci a ve vzájemných vazbách: společné povídání o každodenních zážitcích, společné řešení vzniklých problémů, společná témata přesahující rámec rodiny-politika, veřejné otázky, komunikace rodičů s dětmi, optimální vztahy s prarodiči, rodinné tradice, společné oslavy a společně trávený čas.

Problémové a rizikové rodiny

Název „problémové rodiny“ označuje široký okruh jevů se společným jmenovatelem – ohroženým vývojem dětí. Rodina není bez větší či menší vnější pomoci schopna zvládat a plnit obvyklé funkce. Rodiče buď nemají zájem nebo dostatečné schopnosti a vůli a neposkytují tak prostor pro vytvoření harmonického a láskyplného prostředí pro optimální vývoj dětí.

- **děti a mládež žijící v nepříznivých rodinných podmínkách**
- **děti a mládež žijící mimo vlastní rodinu**
- **děti a mládež týrané a zneužívané**
- **děti a mládež propuštěné z ústavní péče**
- **děti a mládež s výchovnými a vývojovými problémy**
- **děti a mládež utíkající z domova**
- **mládež s problémy v dospívání**
- **děti a mládež ze sociálně slabých rodin**
- **delikventní mládež**
- **děti a mládež experimentující nebo závislé na drogách**
- **rodiče zanedbávající nebo nezvládající výchovu dětí**
- **rozvádějící se manželé a jejich děti**
- **rodiny dysfunkční**
- **rodiny neúplné pokud selhávají v některých funkcích.**

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

Je potřeba si uvědomit, že děti jsou velmi citlivé na problematické vztahy. Dokladem toho jsou např. nejčastější důvody volání na Linku bezpečí: rozvodová problematika, alkoholismus rodičů, přílišná přísnost rodičů či nezáměr a nepochopení.

Nedostatek rodičovské lásky, péče, vytvoření harmonického prostředí může mít stejné následky jako i přebytek (např. hmotné zajištění, přemíra dárků jako kompenzace společného sdílení s dítětem).

Začleňování témat pozitivní psychologie do spolupráce učitele s rodinou

Pozitivní psychologie je poměrně mladá psychologická disciplína, která se zaměřuje na pozitivní aspekty v lidském životě, a tím doplňuje celkový obraz psychiky každého člověka. Vznikla na přelomu 20. a 21. století (r. 1999) ve Spojených státech a zaměřuje se z různých úhlů pohledu na pozitivní jevy v životě, od roku 2000 existuje jako nový směr v psychologii. Za vůdčí osobnost pozitivní psychologie je považován americký psycholog Martin Seligman, který ji považuje za osobně i profesně transformující. Do nedávné doby se psychologie zaměřovala zejména negativními aspekty jedince, v současné době dochází ke změně paradigmatu, k většímu zájmu o již zmiňované pozitivní aspekty v životě člověka, větší zájem o zdraví a subjektivní pohodu.

Psychologie se věnovala především problematickým aspektům života (mentální ochablost, nemoc, smutek, žal atd.), rizikovým faktorům, negativním jevům a poruchám a následně hledala způsoby a cesty, jak tyto „problémové stavy“ zmírnit či odstranit (náprava nebo léčba patologií).

Pozitivní psychologie usiluje o doplnění celkového obrazu psychiky jedince – současný výzkum v dané oblasti se zaměřuje na problematiku kvality života, životní spokojenosti, podpoře pozitivního prožívání a tématu silných stránek osobnosti. Rozvoj pozitivní psychologie by měl vyrovnávat zájem odborníků v dané oblasti o obě stránky života – pozitivní i negativní, např. určitý člověk může prožívat bolest, ale i přesto určitou naději.

Pozitivní afektivita představuje schopnost jedince vidět věci a situace z lepší stránky. K základním tématům, kterými se pozitivní psychologie zabývá, patří naděje, láska, odpouštění, empatie a altruismus, přátelství, moudrost, nezdolnost (resilience), morální motivace, sebeocenení, vděčnost, spiritualita, duševní pohoda a další.

Současný výzkum se zaměřuje zejména na témata:

1. z kognitivní oblasti – tvořivost, moudrost, touha po poznání, vnímaná osobní zdatnost

Studijní text k projektu
„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

2. z oblasti speciálních způsobů zvládnání náročných životních situací

- spiritualita, smysluplnost života

3. z oblasti sociální psychologie – empatie, altruismus, smiřování, odpouštění.

V rámci rozvoje pozitivní psychologie je pozornost věnována zejména tzv. psychologii silných stránek osobnosti, ve které se uplatňují nové přístupy k problematice inteligence, kreativity, charakteru a např. pozitivní dráze stárnutí.

Praktické využití pozitivní psychologie v každodenním životě

- **Námět na cvičení v laskavosti:** vymyslete zítra nějaký neočekávaný dobrý skutek – a prostě jej udělejte. Všimněte si, jaký to bude mít vliv na vaši náladu.
- **Tři dobré věci:** večer si запиšte tři radostné události, které se vám staly. Mohou to být maličkosti. Potom si napište k situacím novou reflexi, např. proč se to vůbec stalo? Co to pro mě znamená? Co můžu udělat pro to, abych v budoucnu tuto příznivou situaci prožíval/a častěji?
- **Využívání svých předností novým způsobem** – podpora procesu uvědomění si vlastních předností a uplatnění silných stránek osobnosti v běžném životě.
- *Diskuze se žáky na téma Silné stránky členů rodiny*
- **Metoda vychutnávání (savoring)** – cílem je zvýšit dobu trvání a intenzitu pozitivních emocí. Úkolem žáků je naplánovat nějakou příjemnou aktivitu, uskutečnit ji a vychutnávat si ji.
- **Diskuze o životě jako celku** – radostné prožitky, zaujetí a smysluplnost.
- **Metoda denní rekonstrukce** – jádrem metody je pohled na prožitý den jakoby pod drobnohledem (probereme situace, kterými jsme za celý den prošli a zaměříme pozornost na emoce a reakce, jaké tyto situace vyvolaly (Slezáčková, 2012).

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

Pozitivní psychologie ve školách

Podle Slezáčkové (2012) současná koncepce pozitivní edukace ve školách vychází z následujících otázek: Jaké jsou podmínky optimálního vzdělávání? Co tvoří „dobrou“ školu? Jak lze podpořit rozvoj školy jako pozitivně fungující instituci?

Děti se ve školách učí základním pracovním dovednostem, ale také je potřeba kromě toho vyučovat i dovednostem v oblasti duševní pohody (dosažení smysluplnosti, pozitivních emocí, lepších vztahů a více úspěchů (Seligman, 2014).

Výše zmíněný autor doporučuje zařadit do vzdělávání i výuku osobní pohody hned z několika důvodů: (1) **nárůst depresivních stavů u dětí**, (2) **nepatrný nárůst v míře prožívaného štěstí**, (3) **lepší osobní pohoda zdokonaluje vlastní učení** (dobrá nálada podporuje kreativní myšlení a holistické, celostní uvažování, rozšiřuje pozornost).

Na základě výzkumů psychické odolnosti byl zjištěn snížený výskyt příznaků depresí, psychická odolnost působí na snížení míry prožívané bezmocnosti, na snížení klinické úrovně deprese a úzkosti, snižuje výskyt problémového chování, má kladný vliv na chování souvisejícím se zdravím (méně příznaků fyzického onemocnění, více tělesného cvičení, zdravější stravování).

Výzkumy zkoumání efektu výuky pozitivní psychologie ve školách potvrdily, že pozitivní psychologie zvyšuje míru prožívané radosti a angažovanosti ve škole, podporuje silných stránek osobnosti souvisejícím se školní aktivitou (tvořivost, zvědavost, láska k učení), zlepšuje schopnost empatie, ochotu ke spolupráci, asertivní chování a sebekontrolu.

Využití pozitivní psychologie v rámci etické výchovy na školách – v rámci Etické výchovy je pozitivní přístup zakotven v následujících okruzích:

- *Pozitivní představa o sobě a pozitivní sebehodnocení* – základem je sebepoznání, obvykle převládá spíše kritický postoj k sobě samému (co mi nejde, v čem mám rezervy a v čem se zlepšit). Cvičení: napsat seznam nejen svých nedostatků, ale také své přednosti a silné stránky.
- *Pozitivní vlastnosti a ctnosti* – již Komenský formuloval čtyři základní ctnosti
 1. Starostlivost o věci budoucí (prozíravost)
 2. Moudrost ve věcech přítomných (moudrost)
 3. Příchyllost ke svornosti bez donucovací moci (mírnost)
 4. Úsilí, aby všechno konání bylo souladné, pravidelné a soustavné (smysl pro řád)

Studijní text k projektu
„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

Inspirace pro práci se žáky: Co na vás spolužáci nejvíce oceňují?

Za co jsi ve škole nebo doma nejčastěji chválen?

Která aktivita tě neunaví, ale spíše ti dodá energii a naplňuje tě?

- **Pozitivní hodnocení druhých** – je důležité znát své vlastní ctnosti, přednosti a pozitivní vlastnosti, aby žáci následně byli schopni rozpoznávat silné stránky ostatních lidí.
- **Pozitivní působení médií** – média mají negativní efekt zejména při nevýběrovém sledování televize (negativní zprávy, násilí a agresivita, sporná kvalita), internetu, sociálních sítí. Je důležité naučit žáky a studenty využívat média pozitivním způsobem, např. pomocí metody tzv. **mediální diety** – vést žáky k větší kontrole nad světem médií (výběrovost, větší sebereflexe, uvědomění si, proč média využívají- příprava do školy, nuda, potřeba sociálního kontaktu), uvědomění si, jaké reakce různé typy pořadů vyvolávají (strach, pobavení, averze,...)
- **Pozitivní vzory** – projekt The Hero Project, do kterého se mohou zapojit i české školy a zaměřuje se na téma hrdinství všedního dne (pozitivní vzory). Je vhodné společně diskutovat nad tím, čeho si žáky váží na rodičích, prarodičích, učitelích a čím jim tito lidé mohou být vzorem.
-projekt Hrdinové mezi námi (Cena Michala Velíška) – hrdinské činy související se záchranou lidského života.
- **Pozitivní vztah k diverzitám** – znamená kladný vztah k příslušníkům různých etnik a národnostních menšin, je důležitá tolerance, informovanost a porozumění, k odsuzování často přispívají předsudky nebo generalizovaná negativní zkušenost. Je vhodné diskutovat s žáky či studenty na dané téma, např. Co se ti konkrétně u členů menšiny líbí, co oceňuješ?
- **Efektivní komunikace** – zahrnuje nácvik a osvojení si komunikačních dovedností, nácvik asertivity, empatie, doporučení pozitivní psychologii pro optimální komunikaci – důraz kladen na kvalitu reakcí na úspěchy a dobré zprávy.
- **Význam pozitivních emocí** – k pozitivním emocím lze přiřadit radostné prožívání, naději, vděčnost, odpuštění, zájem, hrdost a další.

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

Závěr

K tomu, aby spolupráce mezi učitelem a rodiči optimálně fungovala, by měly mít obě strany o sobě navzájem informace, měly by se navzájem tolerovat a respektovat, být ochotni tento vztah vytvořit a dále jej rozvíjet. Škola by měla být k rodičům vstřícná a naopak od rodičů předpokládá, že budou mít ke škole důvěru, že se budou svěřovat se svými obavami, problémy a že najdou společnou cestu k vytvoření partnerského vztahu, v jehož centru stojí dítě, na jehož rozvoji osobnosti se rodiče i škola podílejí.

Seznam použité literatury

BONIWELL, I. (2006). *Positive Psychology in a Nutshell: A Balanced Introduction to the Science of Optimal Functioning*. London: Personal Well-Being Centre.

DUNOVSKÝ, J. (1986). *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum.

GILLERNOVÁ, I., KEBZA, V., RYMEŠ, M. a kol. (2011). *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada Publishing.

GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J. (2009). *Rodinná terapie. Systematické a narativní přístupy*. Praha: Grada Publishing.

HAVLÍK, R., KOTA, J. (2002). *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál.

HURNÍKOVÁ, K. (2013). *Rodina a rodiče v pedagogické praxi*. Dostupné z http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/mas/rodina_a_rodice.pdf

JANIŠ, K. (2001). *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus.

KOLAŘÍK, M. (2013). *Interakční psychologický výcvik v praxi*. Praha: Grada Publishing.

KRAUS, B. (2008). *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál.

KREISLOVÁ, Z. (2008). *Krok za krokem 1. Třídou*. Praha: Grada Publishing.

KŘIVOHLAVÝ, J. (2004). *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál.

MAREŠ, J. (2001). *Pozitivní psychologie: Důvod k zamyšlení i výzva*. *Československá psychologie*, 45, 2, 97-117.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. (2002). *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing.

RABUŠICOVÁ, M. et al. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.

SATIROVÁ, V. (2006). *Kniha o rodině*. Nakladatelství Práh.

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“

SELIGMAN, M. (2013). *Naučený optimismus*. Pavel Dobrovský-BETA, s.r.o.

SELIGMAN, M. (2014). *Vzkvétání: Nové poznatky o podstatě štěstí a duševní pohody*. Jan Melvil Publishing. eKniha Google. Dostupné z <http://books.google.cz/books?id=wkOlBAAAQBAJ&pg=PT99&dq=pozitivn%C3%AD+psychologie+ve+%C5%A1kole+a+v+rodin%C4%9B&hl=cs&sa=X&ei=Qok5VNWtC5Pe7Ab-gYH4Ag&v>

SLEZÁČKOVÁ, A. (2012). *Průvodce pozitivní psychologií*. Praha: Grada Publishing.

SOBOTKOVÁ, I. (2007). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.

ŠPAŇHELOVÁ, I. (2010). *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada Publishing.

ŠTECH, S., VIKTOROVÁ, I. (2010). *Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu*. In: Předškolní a primární pedagogika/Předškolná a primární pedagogika. Praha: Portál.

ŠULOVÁ, L. (2005). *Význam rituálů pro rodinu*. Sborník z kongresu Pardubice. Dostupné z <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006010203>, [cit. 2014-10-14].

VÁGNEROVÁ, M. (2005). *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum.

Webové odkazy

Střep-české centrum pro sanaci rodiny <http://www.strep.cz/>

Národní centrum pro rodinu (rodina v souvislostech) <http://www.rodiny.cz/>

www.worldfamilyorganization.org/

<https://www.youtube.com/watch?v=YqoN-vQ6lfc&feature=plcp> – přednáška prof. Mareše o pozitivní psychologii ve škole

<http://praha.vupsv.cz/Fulltext/Kuchbr.pdf>

<http://www.nidm.cz/inspiromat/inspiromat-09-2012/k-uvaze/pozitivni-psychologie-a-skola> -využ. pozit. psychologie

http://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html - využití kreativity

<http://www.lucifereffect.com/heroism-signup.htm>.

<http://www.adra.cz/nadace-adra/cena-michala-veliska>.

<http://www.inkluze.cz/clanek-499/britanie-model-spoluprace-rodiny-a-skoly>

Studijní text k projektu

„Zvyšování kompetencí v rámci přípravy pedagogických pracovníků na UP“